

СЕКЦІЯ 7 БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

УДК 657

Бенько І.Д.*кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку в державному секторі економіки та сфері послуг
Тернопільського національного економічного університету***Сисюк С.В.***кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку в державному секторі економіки та сфері послуг
Тернопільського національного економічного університету*

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

У статті розглянуто особливості організації обліку фінансового забезпечення закладів освіти. Сучасне бачення проблем і перспектив діяльності освітніх навчальних закладів дає можливість раціонально організувати їх діяльність. Сформульовано висновки за темою дослідження, і узагальнено пропозиції щодо підвищення ефективності фінансового забезпечення закладів освіти.

Ключові слова: послуги, фінансове забезпечення, доходи, видатки, заклади освіти.

Бенько И. Д., Сисюк С.В. ОРГАНИЗАЦИЯ УЧЕТА ФИНАНСОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ УЧРЕЖДЕНИЙ ОБРАЗОВАНИЯ

В статье рассмотрены особенности организации учета финансового обеспечения учреждений образования. Современное видение проблем и перспектив деятельности образовательных учебных заведений дает возможность рационально организовывать их деятельность. Сформулированы выводы по теме исследования, и обобщены предложения по повышению эффективности финансового обеспечения учреждений образования.

Ключевые слова: услуги, финансовое обеспечение, доходы, расходы, учебные заведения.

Benko I. D., Sysyuk S.V. ORGANIZATION OF ACCOUNTING OF FINANCIAL SUPPORT OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS

The features of the organization of accounting financial support of educational institutions. Modern vision of the problems and prospects of educational institutions allows rationally organize their activities. Formulated conclusions on research and summarizes proposals for improving the efficiency of financial institutions providing education.

Keywords: services, financial security, income, expenses, educational institutions.

Постановка проблеми. Фінансові ресурси бюджетних установ обмежені, фінансування їх діяльності відбувається за рахунок бюджетних коштів, таким чином, для ефективної діяльності бюджетних установ необхідним є визначення вартості ресурсів, потрібних для їх нормального функціонування. Також потрібно оцінювати можливі джерела покриття видатків для забезпечення діяльності бюджетних установ.

Визначення терміну «фінансові ресурси» та напрямки їх використання викликає багато розбіжностей серед вчених. Вони займалися дослідженням елементів фінансових ресурсів в цілому, не визначаючи їх специфіку для бюджетних установ. Тому розгляд теоретичних аспектів формування фінансового забезпечення бюджетних установ є своєчасним та актуальним.

Для того, щоб дати чітке формулювання терміну «фінансові ресурси» доцільно охарактеризувати поняття «ресурси». Слово «ресурси» походить від французького *resource*, що трактується як допоміжний засіб, іншими словами – це щось таке, що може бути використане з певного джерела (кошти, запаси, тощо) на визначені заходи. Економічна категорія «ресурси» має ряд основних особливостей, які безпосередньо визначають потребу в ресурсах у процесі суспільного виробництва та створення споживчої вартості. Слід зазначити, що структура ресурсів постійно змінюється і залежить від розвитку продуктивних сил і виробничих відносин, а також використання будь-якого виду ресурсів передбачає їх вартісне відтворення (ресурси із

матеріально-уречевленої форми переходять у вартісну або фінансову).

Враховуючи специфічність даної категорії, при характеристиці поняття фінансових ресурсів необхідно вивчити основні критерії, яким вони мають відповідати, тобто джерело походження фінансових ресурсів, форма їх прояву та цільове призначення фінансових ресурсів.

Суть та значення фінансового забезпечення кожної установи характеризується структурою його формування, а також напрямками використання, які тісно пов'язані між собою. Без структури використання фінансового забезпечення неможливо отримати повної інформації про його зміст і склад. Фінансове забезпечення проводиться відповідно до потреб бюджетної установи. Фінансові ресурси бюджетної установи формуються на основі доходів та видатків, вони є самостійними об'єктами обліку, вивчаються і розглядаються у взаємозв'язку, виходячи з того, що зв'язок між ними має причинно-наслідковий характер.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення проблем управління фінансовим забезпеченням ґрунтується на теоретичних засадах, які розробили такі вітчизняні вчені, як П. Атамас, Д. Бекерська, Г. Бех, Ф. Бутинець, О. Васирик, Л. Воронова, Р. Джога, М. Зварич, О. Кириленко, Л. Костирко, Н. Кучерявенко, О. Орлюк, Л. Панкевич, Н. Пришва, Л. Савченко, Б. Хомічак, Н. Хорунжак та ін. Сучасні погляди щодо функціонування державного фінансового забезпечення сформулювалися під впливом багатьох економічних шкіл [3, с. 12].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Більшість вчених стосовно питань фінансового забезпечення бюджетних установ акцентують свою увагу на теоретичних і практичних положеннях щодо обліку, аналізу і контролю фінансового забезпечення, і недостатньо уваги приділяється проблемам їх сутності і визнання. Однак ці питання набувають особливої актуальності з огляду на поширення ринкових відносин у бюджетній сфері України та реформування вітчизняної облікової системи. Проте на сьогоднішній день необхідно знаходити нові підходи до формування фінансового забезпечення бюджетних установ, тому що їх постійна обмеженість потребує подальшого науково-практичного дослідження. Разом з тим узагальнення досліджень у цьому напрямку наводить на думку, що установи повинні направити свої зусилля на досягнення міжнародних стандартів економічної діяльності.

Метою даного дослідження виступає розробка системи пропозицій по вдосконаленню організації обліку формування та використання фінансового забезпечення бюджетних установ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Залучення закладів освіти до сфери ринкових відносин привело до активного розширення напрямів підприємницької діяльності в даному секторі економіки, що зумовило підвищення вимог до системи обліку як інформаційної бази управління. Вказані зміни стали наслідком традиційного «недофінансування» з бюджету, внаслідок якого щороку бюджетні установи вимушені обраховувати планові показники діяльності, враховуючи лише мінімальні граничні норми забезпечення, однак фактично отримували тільки частину надходжень від запланованих мінімальних норм. Заклади освіти знаходять альтернативні джерела надходжень у вигляді надання платних послуг, що дає можливість забезпечити покриття дефіциту фінансового забезпечення. Доходи, які отримані внаслідок проведення такої діяльності, становлять значну частку доходів закладів освіти. В такій ситуації актуальним є питання формування економічної інформації про обсяги доходів і витрат за видами діяльності, а також собівартість платних послуг та науково-дослідних робіт.

Недостатнє фінансове забезпечення дошкільних навчальних закладів призвело до старіння матеріально-технічної бази. У більшості дошкільних закладів вкрай низький рівень забезпечення необхідними методичними і дидактичними матеріалами, ігровим обладнанням, наповнюваність чи оновлення якого здійснюється в основному за кошти батьків або за участі самих педагогів. Сучасні інформаційні технології в дошкільній освіті використовуються повільно. В багатьох дошкільних навчальних закладах немає комп'ютерів або немає можливості підключитись до мережі Інтернет.

В дошкільних навчальних закладах щороку виникає все більша проблема щодо кадрових питань. У штатних розписах департаментів освіти відсутні посади спеціалістів та методистів з питань дошкільної освіти. Обов'язки зазначених працівників виконують інші спеціалісти чи методисти без фахової дошкільної освіти. Статус працівників дошкільної освіти, їх соціальне забезпечення, рівень заробітної плати потребують докорінних змін.

Зменшуються фінансові нормативи на утримання однієї дитини, які передбачають видатки на харчування, медичний догляд, навчання, фізичний розвиток і зміцнення здоров'я. Усі ці компоненти відіграють важливу роль у забезпеченні різнобічного

розвитку дитини дошкільного віку відповідно до її нахилів та здібностей, культурних потреб; формування у дитини дошкільного віку моральних норм, набуття нею життєвого соціального досвіду.

Дошкільні заклади мають обмежені можливості і права щодо управління фінансовими ресурсами, вони зорієнтовані лише на систему нормативів, які доводять органи управління системою освіти, і позбавлені економічних стимулів щодо покращення результатів діяльності та підвищення якості навчання та виховання дітей [1, с. 157].

Результатом діяльності закладів освіти є специфічні економічні блага, які отримали назву «освітні послуги». Враховуючи це, можна зазначити, що освітні послуги розглядаються як здійснення різноманітної (педагогічної, виховної, наукової) діяльності працівниками сфери освіти для задоволення освітніх потреб окремих людей та всього суспільства. Завершальним етапом процесу навчання стає розвиток людини як особистості і як професійного працівника.

Освітні послуги мають свої особливості, які слід враховувати: висока вартість; відносна тривалість надання; залежність від результатів навчання, місця майбутньої діяльності та життєвих обставин людини; неможливість передачі та перепродажу; необхідність ліцензування; конкурсний характер; відносно молодий вік споживачів.

Слід визнати, що сам термін «освітня послуга» не отримав однозначного тлумачення. Незважаючи на значну кількість публікацій на цю тему, досі не вироблено загальноприйнятих уявлень про сутність освітньої послуги, розуміння якої вкрай необхідне для формування громадських відносин та впливу на них у системі освіти.

На фоні динамічного розвитку ринку послуг освіти в Україні існує потреба в знаходженні оптимального співвідношення між його ринковою та неринковою складовими, збереженні безкоштовності тих чи інших видів послуг і їх загальнодоступності для конкретних категорій населення, створенні механізмів прямого й опосередкованого впливу держави, спроможних збалансувати ці складові й мобільно реагувати на зміни соціально-економічної ситуації в Україні та світі.

Актуальним залишається питання про запровадження постійного моніторингу стану ринку освітніх послуг, створення ефективної системи діагностики їх якості. Перспективним напрямом подальших наукових досліджень вбачається вивчення зарубіжного досвіду та можливостей використання в Україні практики сертифікації як дієвого механізму діагностування професійної компетенції випускника.

Однією з причин економічних втрат держави є зростання дисбалансу між обсягами підготовки фахівців і потребами ринку праці. В зв'язку з існуванням тривалого часового проміжку між вступом на навчання і випуском узгодити дані параметри можна шляхом застосування апробованих методик прогнозування, програмування та планування, що дозволить визначити перспективну потребу в тих чи інших спеціалістах, слугуватиме основою для формування державного замовлення на підготовку кадрів, а також профорієнтаційної діяльності.

Будь-яке з поставлених завдань неможливо вирішити без бухгалтерського обліку, системного аналізу та контролю фінансового забезпечення закладів освіти.

Отже, на сучасному етапі реформування обліку необхідно змінити та удосконалити методологічні під-

ходи визначення і визнання доходів і витрат у відповідності до міжнародної практики обліку [2, с. 15].

Основні завдання, які вирішуються в процесі надходження, наявності, розміщення і використання фінансових ресурсів загального і спеціального фондів бюджетної установи, це:

- оцінка виконання кошторисних призначень;
- оцінка виконання плану за основними показниками кожного виду надходжень загального і спеціального фондів;
- розрахунок впливу факторів за основними результативними показниками;
- вироблення заходів щодо усунення виявлених в процесі аналізу недоліків;
- вишукування джерел утворення і ефективного використання коштів за загальним і спеціальним фондами, максимізація доходів бюджетної установи;
- побудова ефективного механізму управління бюджетною установою;
- використання бюджетною установою ринкових механізмів залучення фінансових коштів.

Контроль за фінансовими ресурсами бюджетної установи доцільно починати з аналізу кошторису, правильності його формування та внесення змін в процесі виконання. З аналізу кошторису можна визначити фінансові порушення щодо формування та використання фінансових ресурсів. Необхідно зазначити, що проблема пошуку нових підходів до формування кошторисів бюджетних установ та обмеженості фінансових ресурсів потребує подальшого науково-практичного дослідження. Зокрема, Н. Хорунжак обґрунтовує необхідність проведення внутрішнього контролю за витратами бюджетних установ на надання послуг, вказує на етапи його проведення та інформаційне забезпечення [9, с. 216].

Розглянувши існуючу систему фінансового контролю, вважаємо, що найголовніше та найвідповідальніше місце в усьому контрольному процесі нині займає саме внутрішній контроль, оскільки від системності та безперервності його здійснення повністю залежать результати й наслідки контролю за цільовим та раціональним використанням коштів, які виділяються державою для утримання закладів освіти, з боку різних державних органів. Проте тільки поєднання зовнішнього, відомчого та внутрішньогосподарського контролю може забезпечити дотримання фінансової дисципліни всіма навчальними закладами і сприяти ефективному використанню коштів загального та спеціального фондів бюджету.

Перевірка дотримання законодавства при складанні кошторису є одним з найважливіших контрольних заходів. Особливу увагу при аналізі кошторису необхідно зосередити на коштах спеціального фонду. В процесі проведення контролю саме в питанні формування дохідної і видаткової частин кошторису спеціального фонду розкривається велика кількість порушень нормативно-правових актів.

Висновки з даного дослідження. Вдосконалення формування кошторису доходів (загального і спеціального фондів) призведе до змін у фінансовому забезпеченні та надасть можливість бюджетній установі на власний розсуд використовувати частину фінансових ресурсів, які знаходяться у її розпорядженні, здійснювати першочергові бюджетні видатки, що унеможливить касові розриви у процесі виконання бюджету.

Можливими напрямками подальшого розвитку обліку, крім автоматизованої обробки інформації, є розробка на галузевому рівні методичних рекомендацій з обліку платних послуг, що визначаються

як доходи. Важливою складовою фінансового забезпечення установи є збільшення кількості та розширення спектру послуг на платній основі, встановленні справедливої ціни, яка б задовольняла споживача та відповідала завданню самоокупності та самофінансування установи [8, с. 20].

Бюджетне фінансування здійснюється в обмежених розмірах, тому виникає потреба в залученні додаткових ресурсів. Для забезпечення зростання доходів установи пропонуємо розвивати багатоканальне її фінансування шляхом розширення додаткових послуг. Зміни у фінансовому забезпеченні дозволяють отримати бюджетним установам можливість:

- на власний розсуд використовувати частину фінансових ресурсів, що знаходяться у їх розпорядженні. Так, бюджетні установи отримали право здавати в оренду іншим підприємствам і організаціям будівлі та споруди, транспортні засоби, інші матеріальні цінності;
- надавати великий спектр послуг на платній основі;
- встановлювати ціни на послуги таким чином, щоб вони відповідали завданню самоокупності та самофінансування.

На наш погляд, потребують спеціального дослідження проблеми правового, кадрового забезпечення державної політики у сфері освіти, вивчення досвіду зарубіжних країн щодо вирішення цих проблем і можливості застосування його в Україні.

Необхідно надати право бюджетній установі розміщувати тимчасово вільні бюджетні кошти в установах комерційних банків, що буде вагомим джерелом додаткових фінансових ресурсів.

Бухгалтерський облік повинен забезпечити контроль за ефективним і раціональним використанням фінансових ресурсів, тому необхідно впроваджувати дієві системи управління ними, більш широко впроваджувати АРМ бухгалтера з обліку фінансових ресурсів.

На нашу думку, для вирішення завдань, які стоять перед бюджетними установами, необхідно надати право органам Державного казначейства України на місцях використовувати різноманітні інструменти управління бюджетними коштами, залучати вільні залишки загального і спеціального фондів бюджетів, стимулювати діяльність бюджетних установ у ефективному використанні фінансових ресурсів. Також доцільно чітко визначити та розподілити функції між учасниками бюджетного процесу. Для підвищення ефективності контролю за витратами фінансових ресурсів слід чітко регламентувати функції, права і відповідальність органів контролю, організувати дієвий контроль за дотриманням вимог законодавчих і нормативних актів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Кладницька Т.А. Основні напрямки реформування системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності у бюджетній сфері / Т.А. Кладницька // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 6. – С. 156–159.
2. Клименко О.М. Облік та аналіз фінансового забезпечення бюджетних установ / О.М. Клименко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua/ard/2006/06komzco.zip>.
3. Костирко Л.А. Фінансова діяльність бюджетних установ : [навч. посіб.] / Л.А. Костирко. – Луганськ : Ноулідж, 2011. – 323 с.
4. Литвиненко Л. Модернізація системи бухгалтерського обліку в державному секторі як складова програми економічних реформ / Л. Литвиненко // Казна України. – 2011. – № 3. – С. 16–18.

5. Михайлов М.Г. Бухгалтерський облік у бюджетних установах / М.Г. Михайлов. – К.: Центр навчальної літератури, 2011. – 384 с.
6. Огаренко В.М. Державне регулювання діяльності вищих навчальних закладів на ринку освітніх послуг: [монографія] / В.М. Огаренко. – К.: НАДУ, 2005. – 326 с.
7. Сушко Н. Реформування бухгалтерського обліку в державному секторі триває / Н.Сушко // Казна України. – 2009. – № 3. – С. 25–28.
8. Хмілевська О. Повноваження бюджетних установ при зарахуванні та обліку власних надходжень / О. Хмілевська // Казна. – 2013. – № 4. – С.18–20.
9. Хорунжак Н.М. Модель системи внутрішнього контролю витрат бюджетних установ на надання послуг / Н.М. Хорунжак // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – Херсон: ХДУ. – 2014. – Вип. 9-1. – Ч. 3. – С. 213–217.
10. Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз: [підручник] / [Ю.С. Цалко, Ю.Ю. Мороз, Л.А.Супіменко]. – Житомир: Рута, 2012. – 608 с.

УДК 657.21:006.015.5

Бондар Т.Л.
аспірант кафедри бухгалтерського обліку
Київського національного торговельно-економічного університету

КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ

У статті проаналізовано підходи до класифікації витрат на забезпечення якості продукції у наукових публікаціях. Визначена структура класифікаційних ознак, які доцільно застосувати до витрат для інформаційного забезпечення системи управління якістю. Запропоноване групування та характеристика витрат на забезпечення якості продукції у розрізі бізнес-процесу «виробництво» на лікєро-горілчаному підприємстві.

Ключові слова: витрати на забезпечення якості, класифікація витрат, система управління якістю, бізнес-процес, лікєро-горілчане підприємство.

Бондарь Т.Л. КЛАССИФИКАЦИЯ ЗАТРАТ НА ОБЕСПЕЧЕНИЕ КАЧЕСТВА ПРОДУКЦИИ

В статье проанализированы подходы к классификации затрат на обеспечение качества продукции в научных публикациях. Определены классификационные признаки, которые целесообразно применить к расходам для информационного обеспечения системы управления качеством на ликероводочном предприятии. Осуществлена характеристика затрат на обеспечение качества продукции в разрезе бизнес-процесса «производство» на ликероводочном предприятии.

Ключевые слова: затраты на обеспечение качества, классификация затрат, система управления качеством, бизнес-процесс, ликероводочные предприятия.

Bondar T.L. CLASSIFICATION OF COSTS TO ENSURE PRODUCT QUALITY

This paper analyzes approaches to the classification of costs to ensure product quality. Defined classification criteria that are appropriate to apply to the costs to provide information for the quality management system for distillery plant. Implemented characteristics the cost of providing quality products in the context of the business process «production» for a liquor company.

Keywords: costs of quality assurance, classification of costs, quality management system, business process, liquor company.

Постановка проблеми. Підприємства, які вийшли на споживчий ринок, намагаються втриматись та зайняти лідируючі позиції. Досягти успіху на ринку підприємствам-виробникам можливо шляхом безперервного задоволення потреб споживачів. Головним способом отримання позитивних оцінок продукції від споживачів є безперервне забезпечення та поліпшення якості продукції. Виготовлення продукції належної якості змушує виробників лікєро-горілчаної продукції здійснювати заходи та нести відповідні витрати на її забезпечення впродовж всього життєвого циклу. Як зазначає Ю.Й. Тавер, однією з трьох ключових стратегічних цілей управління якістю виробничої діяльності є оптимізація витрат на забезпечення необхідної якості продукції (товару) [11].

Виготовлення лікєро-горілчаної продукції складається із бізнес-процесів, кожен з яких повинен бути ефективним (здійснюватись за оптимального витрачання виробничих ресурсів, мінімальних витрат, максимальної дохідності, прибутковості виробництва й належної якості). Тому, правильна побудова й організації обліку витрат на забезпечення якості дозволить підприємству ефективно використовувати свої ресурси для виготовлення якісної продукції.

Ефективність організації обліку витрат на забезпечення якості в першу чергу залежить від їх пра-

вильного розподілу за визначеними класифікаційними ознаками. Розподіл витрат на забезпечення якості з урахуванням їх призначення по бізнес-процесам дозволить провести розгорнутий аналіз витрат на якість і визначити ефективність рішень керівництва підприємства у даній сфері. Це надасть можливість визначити стратегічні, тактичні та оперативні цілі, направлені на безперервне поліпшення якості продукції, підвищення рентабельності виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання класифікації, планування та оптимізації витрат на якість, на думку Т.Н. Харламової, Б.І. Герасімова та Н.В. Злобіної [14], є економічно необхідним, так як його рішення є ключовим в управлінні якістю продукції на підприємстві. Даному аспекту з точки зору управління приділили увагу Є.М. Карлік, Д.С. Деміденко, В.М. Шкловський [1], Ф.Б. Кросбі [3], Г.П. Коц [2], В.В. Левкулич [4], Ю.Й. Тавер [10; 11]. Разом з тим його розглядають з метою обліку З.Ю. Хамдамов [13], В.М. Пархоменко [6] і аналізу В.Е. Серьогін, О.Б. Герасімова [7]. Галузеву орієнтацію досліджує машинобудівна, швейна та інші галузі промисловості.

Найбільше заслуговують на увагу роботи Ю.Й. Тавера, який розглядав проблеми виникнення та класифікації витрат на якість за стадіями життє-